

JAN MACIEJ CHMIELEWSKI

Prof. dr hab. inż. arch.
Politechnika Warszawska
Wydział Geodezji i Kartografii
Katedra Gospodarki Przestrzennej i Nauk o Środowisku Przyrodniczym
email: anneli@rubikon.pl

WSPOMNIENIE O PROFESORZE LECHU KŁOSIEWICZU

IN MEMORY OF PROFESSOR LECH KŁOSIEWICZ

STRESZCZENIE

11 marca 2016 roku opuścił nas profesor Lech Kłosiewicz. Profesor był postacią znaną nie tylko w środowisku architektów i urbanistów, ale także w szerokim świecie ludzi nauki i kultury. Opinie, które formułował, zawsze były nacechowane pogłębioną refleksją naukową opartą na wszechstronnej analizie spraw, które Go zajmowały. Jako badacz i analityk Architektury Współczesnej odkrywał w niej cechy wynikające z porównań poszczególnych dzieł, co pozwalało na ich postrzeganie jako komponentów większej urbanistycznej skali.

Słowa kluczowe: Kłosiewicz, Lech, profesor, wspomnienie

ABSTRACT

Professor Lech Kłosiewicz left us on the 11th of March, 2016. The professor was known not only in the community of architects and urbanists, but also in the wider world of men of science and culture. The opinions that he formulated were always marked with a deepened scientific reflection, based on a wide ranging analysis of the matters that He investigated. As a scholar and analyst of Modern Architecture, he continually discovered in it qualities which arose from the comparison of particular works, which allowed them to be viewed as the components of the larger urban scale.

Keywords: Kłosiewicz, Lech, professor, reminiscence

11 marca 2016 roku pożegnaliśmy na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie profesora Lecha Kłosiewicza. Kościół Św. Karola Boromeusza był ściśle wypełniony gronem Jego krewnych, bliskich i znajomych, ale przede wszystkim wielką liczbą przyjaciół, współpracowników, wychowanków, uczniów i tych, którzy zawdzięczają mu pomoc, opinię i życzliwość. Nad grobem w imieniu Rady Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej pożegnał Profesora Dziekan Wydziału Profesor Stefan Wrona, przypominając główne osiągnięcia z Jego bogatego dorobku naukowego, dydaktycznego i zawodowego.

Wszechstronna działalność zawodowa i naukowa oraz kontakty towarzyskie sprawiły, że Lech

Kłosiewicz był postacią znaną nie tylko w środowisku architektów i urbanistów, ale także w szerokim świecie ludzi nauki i kultury. Był zaangażowany w działalność ważnych gremiów opiniotwórczych i eksperckich takich jak: Stowarzyszenie Architektów Polskich, Związek Polskich Artystów Plastyków, Międzynarodowa Unia Architektów, Komitet Architektury i Urbanistyki Polskiej Akademii Nauk, Mazowiecka Okręgowa Izba Architektów, Komisja ds. Budownictwa Kościelnego Episkopatu Polski, Mazowiecka Wojewódzka Rada Konserwatorska, Miejska Komisja Urbanistyczno-Architektoniczna przy Prezydencie m. st. Warszawy, Polski Komitet Narodowy ICOMOS. Inicjował także różne formy

II. 1. Profesor Lech Kłosiewicz (po prawej) z autorem wspomnienia

III. 1. Professor Lech Kłosiewicz (on the right) and the author

współpracy z zagranicznymi uczelniami architektonicznymi – USA, Irak, Syria. Dał się poznać, jako ekspert United Nations Center for Human Settlements i konsultant General Housing Programme for Iraq. Szerokie kontakty, jakie utrzymywał, zaowocowały osobistymi relacjami z wybitnymi przedstawicielami świata kultury. Opinie, które formułował, zawsze były nacechowane pogłębioną refleksją naukową opartą na wszechstronnej analizie spraw, które Go zajmowały.

Lech Kłosiewicz ukończył Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej w 1960 roku, a w 1965 roku Wydział Architektury Wnętrz Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Z Wydziałem Architektury Politechniki Warszawskiej związany był od momentu gdy rozpoczął studia architektoniczne w 1953 roku, aby po dyplomie piąć się w górę zdobywając kolejno stopnie Naukowe, których ukoronowaniem w 1992 roku był tytuł profesora przyznany przez Prezydenta RP.

Był osobą o wielkiej kulturze osobistej, życzliwą i otwartą dla innych ludzi. Architektem przekonanym o ładzie leżącym u podstaw przestrzeni, w której istniejemy. Uważał, że w domenie Architektury nie ma rzeczy zhierarchizowanych pod względem

wartości. Kariera akademicka w uczelni technicznej, wzbogacona studiami w zakresie sztuk pięknych, miała wpływ na Jego wrażliwość jako projektanta, naukowca i artysty. Przede wszystkim fascynowała Go architektura wnętrz, meblarstwo i wystawiennictwo, którym poświęcił znaczną część pracy zawodowej. Tworzył kompozycje pełne umiaru i elegancji, wynikające z użytego materiału i z poznanej tradycji jego zastosowania. W projektach konserwatorskich zawsze pragnął kontynuować ideę koncepcji odczytanej w zachowanym obiekcie. Napisał, że *„odkrywanie źródeł dzieł Architektury historycznej jest procesem odwrotnym do projektowania, które polega na podejmowaniu decyzji. Badany obiekt ma w sobie zakodowane świadectwo procesu, który doprowadził do jego stworzenia”*. Patrząc wstecz na swoje projekty podzielił się refleksją, *„że istnieją w nich odniesienia do pewnych stałych zasad kształtowania architektonicznego, a zróżnicowanie form jest pochodną tematu, osiągniętych w danym czasie środków technicznych i kontekstu, a nie fluktuacji mody”*¹.

¹ Kłosiewicz L., *Architektura w XX w. – Modernizm i Postmodernizm*, Kwartalnik Architektury i Urbanistyki, T. XLVII, z. 3/2002. Warszawa 2003.

Jako badacz i analityk Architektury Współczesnej odkrywał w niej cechy wynikające z porównań poszczególnych dzieł, co pozwalało na ich postrzeganie jako komponentów większej urbanistycznej całości. Architektura zdaniem Kłosiewicza to „*tworzenie (wprowadzanie) ładu w przestrzeni w celu przystosowania jej do różnych potrzeb duchowych i fizycznych ludzi*”. Dodając, że „*tworzenie obejmuje zarówno idee, jak i ich materializację w formach przekształconego pejzażu naturalnego i obiektów zbudowanych*”².

Uważał, że dzieło Architektury powinno wraść w miejsce, w którym powstaje w kontekście do otoczenia naturalnego i zbudowanego, a także kulturowego. Zwracał uwagę studentom, że bezpośredni kontakt z miejscem, materiałem, kształtem i gabarytem obiektu pozwala dopiero na pełne studium formy architektonicznej. Dlatego starał się uzupełniać wykłady z Architektury Współczesnej grupowymi studialnymi wyjazdami za granicę pozwalającymi na taki kontakt. Był akwarelistą utrwalającym na papierze zaobserwowane w naturze obiekty i krajobrazy, zawsze pełne światła i odczytanego kolorytu. Technika malarska, którą stosował, wymagała wrażliwej analizy formy architektonicznej, którą syntetyzował w tworzonych obrazach.

Był architektem, który projektował i pisał. Po daje się 70 tekstów Jego autorstwa. Dzięki łączeniu twórczości zawodowej z nauką i dydaktyką w jego analizach formy architektonicznej odnajdujemy wiedzę, której teoretykom Architektury często brakuje. Doświadczenie zawodowe w projektowaniu pozwalało mu pojąć we właściwym wymiarze najistotniejsze dla architekta aspekty Architektury. Pisał, że „*przeżycie projektanta, który widzi realizowane w naturze, w pełnej skali i materiale, to, co pomyślał, następnie narysował, jest nie do zastąpienia żadną inną narracją w procesie twórczym*”³. Uważał, że podejmując się oceny i wypowiedzi na temat Architektury nie można oddzielić aspektów artystycznych od użytkowo-technicznych. Trzeba je traktować łącznie. Przeto zawsze należy dążyć

do odkrycia i ukazania genezy badanych zjawisk, ponieważ dopiero to pozwala zrozumieć architekturę. Celem badacza historii, a także studenta jest odkrycie dróg, którymi podążała myśl tych, którzy oceniane dzieło wznosili, ustalenie jakie były ich cele i przesłanki, na których oparte były ich decyzje.

Był erudytą doskonale znającym piśmiennictwo architektoniczne, zwłaszcza dotyczące Architektury Współczesnej, ale w tekstach i wypowiedziach często powoływał się na słowa swoich mistrzów i profesorów: Mariana Sulikowskiego, Piotra Biegańskiego, Jerzego Sołtana i innych. Pisząc tekst w związku z 70. jubileuszem Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej w 1985 roku stwierdził, że odeszli założyciele Wydziału, a także niewielu jest profesorów którzy jego pokolenie wychowywali i uczyli. „*Ich dzieło jednak jest kontynuowane i rozwijane, w uzależnieniu od zmieniających się potrzeb*”⁴. Był przekonany, że na przykładzie działalności wszystkich głównych nurtów nauczania i nauki można tę cechę warszawskiej szkoły wykazać. Istnieje bowiem tradycja pojmowania Architektury, zróżnicowana w poszczególnych zespołach dydaktycznych uczniów i byłych współpracowników profesorów, którzy zapisali się w historii Wydziału. W roku jubileuszu stulecia Wydziału trzeba te słowa napisane przez Lecha Kłosiewicza przypomnieć aby szkoła, którą tworzyły kolejne pokolenia profesorów nie zбочyła z wytyczonej kiedyś ścieżki określającej jej jakość.

Profesor Lech Kłosiewicz wykładał na Politechnice Warszawskiej teorię i historię Architektury XX wieku, nauczał projektowania oraz konserwacji zabytków. Był kierownikiem Zakładu Architektury i Sztuki Współczesnej. Do ostatnich swych dni był honorowym członkiem Rady Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej z głosem doradczym. Dydaktyka była Jego pasją zawodową, którą, po zakończeniu pracy w Politechnice Warszawskiej, kontynuował na Wydziale Budownictwa i Architektury Politechniki Lubelskiej.

Warszawa 04.04.2016

² Barucki T., *Architekci polscy o architekturze 1909–2009*, salix alba, Warszawa 2009.

³ Kłosiewicz L., *ibidem*.

⁴ Kłosiewicz L., *Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej 1915–1985*, Warszawska Szkoła Architektury, materiał wewnętrzny WA PW, Warszawa 1985.

IN MEMORY OF PROFESSOR LECH KŁOSIEWICZ

On the 11th of March 2016 we bade farewell to professor Lech Kłosiewicz at the Powązki Cemetery in Warsaw. The church of St. Charles Borromeo was tightly filled with his relatives and acquaintances, but, perhaps first and foremost, by a large number of friends, co-workers, alumni, students, as well as those whom he helped and to whom he gave his opinion and kindness. During the burial, the Professor was bade farewell in the name of the Council of the Faculty of Architecture of the Warsaw University of Technology by the Dean of the Faculty, Professor Stefan Wrona, who reminded us of the main achievements of His rich scientific, didactic and professional life.

A wide-ranging professional and scientific activity, as well as social contacts, had caused Lech Kłosiewicz to become a person of renown not only in the community of architects and urban designers, but also in the wider world of men of science and culture. He was involved in the works of important, opinion-forming and expert groups, such as: The Association of Polish Architects, The Association of Polish Visual Artists, The International Union of Architects, the Committee of Urban Design and Architecture of the Polish Academy of Sciences, the Masovian Regional Chamber of Architects, The Religious Buildings Committee of the Episcopate of Poland, The Masovian Voivodship Conservation Council, the Municipal Urban and Architectural Committee serving the President of the capital city of Warsaw, the Polish National ICOMOS Committee. He also initiated various forms of cooperation with foreign architectural schools – from USA, Iraq, Syria. He came to be known as an expert of the United Nations Center for Human Settlements and a consultant of the General Housing Programme for Iraq. The numerous contacts that he made have made it possible for him to forge personal relations with outstanding members of the world of culture. The opinions that had formulated were always backed by a deepened scientific reflection based on a wide-ranging analysis of the matters that he investigated.

Lech Kłosiewicz graduated from the Faculty of Architecture of the Warsaw University of Technology in 1960 and from the Faculty of Interior Architecture of the Academy of Fine Arts in Warsaw in 1965. His ties with the Faculty of Architecture of the Warsaw University of Technology began from the moment of his enrolment in 1953, which was followed by his advancement and the acquisition of successive academic titles, the crowning of which came in the form of being awarded the title of professor by the President of Poland in 1992.

He was a person of the utmost propriety, friendly and open to other people. He was an Architect convinced of the order that lays at the foundation of space within which we exist. He believed that there was no hierarchy of things in terms of value in the domain of Architecture. His academic career at a technical university, enriched by his studies in fine arts, had an influence on His sensitivity as a designer, scholar and artist. He was chiefly fascinated by interior architecture, furniture making and exhibition, to which he dedicated a sizeable part of his professional work. He created compositions full of restraint and elegance, stemming from the material that was to be used and from the tradition of its use that he had learned. In conservation designs he always strived to continue the idea behind the concept read in the building to be preserved. He wrote: “*discovering works of historical architecture is a process that is opposite to design, which is based on making decisions. The analysed structure has a recording of the process which had led to its creation encoded within it*”. Looking back on his designs, he shared his reflection “*that there are references within them to certain permanent principles of architectural creation, and the diversity of forms is derived from the subject, the technical means achieved at a given time, as well as context, not the fluctuation of fashion*”¹.

As a scholar and analyst of Modern Architecture, he discovered within it qualities which resulted from comparing particular works, which allowed them to be viewed as components of the larger urban whole. Architecture, according to Kłosiewicz, is “*creating (introducing) order within a space in order to adapt it to the various spiritual and physical needs of man*”. Adding that “*creation encompasses both ideas, as well as their materialisation in the forms of an altered natural landscape and of built structures*”².

He believed that a work of Architecture should grow into the place in which it is built in the context of its natural, manmade and cultural surroundings. He told students that only direct contact with a place, with the material, shape and volume of a building can allow them to fully study architectural form. This is why he tried to enrich his lectures on

¹ Kłosiewicz L., *Architektura w XX w. – Modernizm i Postmodernizm*, Kwartalnik Architektury i Urbanistyki, T. XLVII, vol. 3/2002. Warsaw 2003.

² Barucki T., *Architekci polscy o architekturze 1909–2009*, salix alba, Warszawa 2009.

Modern Architecture with group study trips abroad which could provide such contact.

He was a watercolourist who recorded on paper both structures and landscapes, always full of life and colour around them. The painting technique that he used required a sensitive analysis of architectural form, which he synthesised in his paintings.

He was an architect who designed and wrote. There are 70 texts of his authorship. Thanks to combining professional work with research and teaching, we can find in his analyses of architectural form the knowledge that theorists of Architecture often lack. His professional experience in design allowed him to understand those aspects of Architecture which are the most important for an architect. He wrote that “the experience of a designer, who sees what he had thought out and then drawn, in its full scale and material, cannot be replaced by any other narrative within the creative process”³. He believed that by taking it on himself to evaluate and discuss Architecture, one cannot separate artistic aspects from those related to technical and functional matters. They should be treated as one. This is why we should always strive to discover and show the genesis of the phenomena under analysis, because only then can we understand architecture. The goal of a scholar of history, as well as that of a student, is discovering the paths along which the thoughts of those who erected the work that is to be discussed had traveled, determine what their goals were, as well as the circumstances on which their decisions were based.

He was an erudite with extensive knowledge of literature on architecture, especially regarding Modern Architecture, but while writing or speaking he often referenced the words of his masters and professors: Marian Sulikowski, Piotr Biegański, Jerzy Sołtan and others. While writing a text for the occasion of the 70th anniversary of the Faculty of Architecture of the Warsaw University of Technology in 1985, he stated that the founders of the Faculty were gone, and that there remained only a few of the

³ Kłosiewicz L., *ibidem*.

professors who taught his generation. “*Their work, however, is still continued and developed, depending on changing needs.*”⁴. He was convinced that this quality of the Warsaw school can be displayed on the example of all the main currents of teaching and research. There is a tradition of understanding Architecture, different in each didactic team of the students and former co-workers of the professors who have had their influence on the history of the Faculty. In the year of the one hundredth anniversary of the Faculty, we should bring to mind these words written by Lech Kłosiewicz, so that the school that has been established by the successive generations of professors does not stray from the once determined path that has ensured its quality.

Professor Lech Kłosiewicz gave lectures at the Warsaw University of Technology on the theory and history of the Architecture of the XX century, in addition to teaching design and architectural conservation. He was the director of the Architecture and Modern Art Laboratory. He was the honorary member of the Council of the Faculty of the Warsaw University of Technology as an advisor to the last of his days. Didactics was his professional passion, which he continued at the Faculty of Building Construction and Architecture of the Lublin University of Technology after ending his employment at the Warsaw University of Technology.

Warsaw 4th of April 2016

LITERATURA

1. Kłosiewicz L. *Architektura w XX w. – Modernizm i Postmodernizm*, Kwartalnik Architektury i Urbanistyki, T. XLVII, z. 3/2002. Warszawa 2003.
2. Barucki T. *Architekci polscy o architekturze 1909–2009*, salix alba, Warszawa 2009.

⁴ Kłosiewicz L., *Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej 1915–1985, Warszawska Szkoła Architektury, internal materials of the Faculty of Architecture of the Warsaw University of Technology*, Warsaw 1985.

